

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Förskolläraryr utbildningen 210 hp

EXAMENSARBETE

Att se till möjligheterna

en studie om barns inflytande i förskolan

Karolina Edvinsson

Examensarbete 15 hp

Halmstad 2015-02-07

Abstrakt

Det finns en problematik i arbetet kring barns inflytande på förskolan. Flera förskollärare finner det problematiskt att arbeta med inflytande, då de inte vet hur de ska gå till väga. Då både förskolans läroplan och skollagen talar för att barnen ska ha inflytande över sin utbildning, är detta en del som måste fungera. Utifrån det nyss nämnda är syftet med denna studie, som utgår från ett sociokulturellt perspektiv, att undersöka hur förskollärare på fältet resonerar kring arbetet med barns inflytande. För att synliggöra det har en enskild fokuserad intervju och två fokusgruppsamtal genomförts. De som deltagit är sex utbildade förskollärare. Resultatet som framkommit är att det finns ett flertal hinder som gör det svårt att arbeta med barns inflytande. Det som synliggjordes som det största hindret är att barngrupperna är för stora eller att de är för få i personallaget men även organisatoriska hinder, som rutinsituationer och personalscheman lyftes. På grund av dessa orsaker blir pedagogerna tvungna att säga nej mer än de vill, vilket påverkar inflytandet såklart men även samspelet mellan barn och pedagog. Slutsatsen är att det är upp till pedagogerna hur arbetet kring inflytande konstrueras, beroende på hur de förhåller sig till de olika hindrena. Förslag på vidare forskning tas upp i form av frågor om hur rutinsituationer och arbetstider kan förändras för att underlätta arbetet med barns inflytande.

Nyckelord: Barns inflytande, pedagogiskt förhållningssätt, samspel, kommunikation, samtal.

Förord

I detta förord vill jag vända mig till de personer som har bidragit till att denna studie blivit färdigställd. Jag vill absolut först och främst rikta mitt tack till mina handledare Claes Ericson och Liselott Fritzdorf, men speciellt till Claes Ericson. Eftersom Liselott endast deltog under en handledning så har Claes fått vara handledare ensam för alla i min handledningsgrupp. Han har varit snabb med att svara på mail då jag har haft frågor och funderingar. Han har gett mig konkreta förbättringsförslag och hjälpt mig i formuleringar och tankesätt i mitt skrivande.

Jag vill även uttrycka min tacksamhet till vännerna i min klass som delat med sig av sina tips och idéer som hjälpt mig på vägen i mitt arbete. När jag varit frustrerad har de funnits där och stöttat mig och även delgett mig den kunskap som de har och som jag varit osäker på.

Tack till personalen på min VFU-förskola som ställt upp som undersökningsdeltagare så att jag kunde genomföra detta så smidigt som möjligt. Det var givande för mig att sitta och lyssna på deras samtal och jag tror att det var givande för dem också, då de fick tänka till en gång extra och att sitta och samtala tillsammans med varandra.

Tack till förskolechefen och min vän Evelina Josefsson som agerat bollplank. Hon har läst igenom min text ett par gånger och kommit med kommentarer och tips.

Till sist vill jag säga tack mina föräldrar som tagit hänsyn till mitt studiearbete och att jag fått belägra hela deras finrumsbord med mina böcker, mina papper och min dator, även om det varit första, andra, tredje advent. Helt otroligt att de stått ut! Och även tack till min pojkvän som varit förstående då jag haft mycket att tänka på under vardagarna.

Tack!

Bredaryd i januari, 2015

Karolina Edvinsson

Innehåll

Förord.....	1
Disposition.....	
1. Inledning och bakgrund.....	1
1.1 Problemområde.....	2
1.2 Syfte och frågeställningar.....	3
2. Tidigare forskning.....	3
2.1 Hinder för barns inflytande i förskolan.....	3
2.2 Att arbeta med barns inflytande.....	5
2.3 Pedagogernas förhållningssätt.....	6
2.4 Ett förändrat synsätt.....	7
3. Metod.....	8
3.1 Fokuserad intervju och fokusgrupper.....	8
3.2 Teoretiska och metodologiska utgångspunkter.....	9
3.3 Urval.....	10
3.4 Tillvägagångssätt och design.....	11
3.5 Dokumentation.....	12
3.6 Kodning.....	12
3.7 Etik.....	13
3.8 Trovärdighet.....	13
4. Resultat och analys.....	13
4.1 Att vara en betydelsefull individ.....	14
4.2 Glittret i ögonen.....	15
4.3 Det medvetna smörgåsbordet.....	17
4.4 Hinder av olika slag.....	19
5. Diskussion och slutsats.....	23
5.1 Metoddiskussion.....	23
5.2 Samspelet mellan barn och pedagog och dess konsekvenser.....	24
5.3 Barns möjlighet till inflytande i förskolan.....	26
5.4 Sammanfattade slutsatser.....	28
5.5 Vidare forskningsområden.....	29
6. Referenser.....	30
Bilaga 1.....	32
Bilaga 2.....	33

Disposition

I följande studie ingår en rad olika rubriker som alla kretsar kring barns inflytande i förskolan. I inledning och bakgrund lyfts bakomliggande aspekter upp som ligger till grund för studien och var fokuset kommit ifrån. Problemområdet som löper ut i syfte och frågeställningar förmedlar varför studiens innehåll är viktigt och relevant för idag. Därefter löper ett stycke med tidigare forskning inom ämnet, som grundar sig till största del i avhandlingar och vetenskapliga artiklar. Sedan beskrivs metoden i form av teoretiska och metodologiska utgångspunkter samt hur studien har genomförts, vilka strategier och hurdan urval som valts. Den empiri som framkommit ur metodens genomförande redovisas och analyseras under rubriken resultat och analys. Under denna rubrik samt i tidigare forskning framskrivs bland annat hinder som kan förekomma med arbetet kring inflytande, men även hur en pedagog kan lägga upp verksamheten för att få in barnens åsikter. Efter det diskuteras resultatet i förhållande till tidigare forskning och studiens centrala begrepp. Studien avslutas med en sammanfattning och ett kort stycke kring vidare forskningsområden.

1. Inledning och bakgrund

Sverige är ett demokratiskt land, där de myndiga invånarna har rätt till inflytande i olika slags former så som rösträtt, yttrandefrihet, tryckfrihet och så vidare. Barnen har emellertid ingen konkret påverkansmöjlighet i Sveriges samhälle, men däremot i förskolan. Den första meningen i förskolans läroplan lyder "Förskolan vilar på demokratins grund" (Skolverket, 2010, s.4), vilket förmedlar att demokrati är huvudmålet för förskolans verksamhet och organisation. Skolverket (www.skolverket.se) har kommit fram till att det är fler barn än någonsin tidigare inskrivna på förskolan idag. Bara från förra året har det blivit en ökning på 7000 barn. Detta resultat visar att förskolan är många barns vardag, det är där de tillbringar sin tid på dagarna. Förskolan är alltså barnens arena, likväl som till exempel arbetsplatsen är föräldrarnas. Eftersom barnens arena har sin grund i demokrati är det den som ska genomsyra hela verksamheten. Demokrati går därmed hand i hand med barns inflytande.

I skollagen (SFS 2010:800) kapitel 4, 9 § skrivs det fram att barn och elever ska ha inflytande över sin utbildning samt att inflytandet ska anpassas efter barnens ålder och mognad. Lärarförbundet (2011) lyfter att ett demokratiarbete ska förbereda barn och elever till ett aktivt deltagande i samhällslivet. Likaså säger även läroplanen, att i förskolan ska grunden läggas för ett livslångt lärande och arbetet ska även förbereda barnen att bli samhällsmedlemmar (Skolverket, 2010). Förskolan och därmed de anställda pedagogerna har således i uppgift att ge barnen möjlighet till att få yttra sina åsikter, påverka sin vardag och ha inflytande över verksamheten och dess innehåll. Vidare står det i läroplanen för förskolan att "Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation" (Skolverket, 2010, s. 12). Utifrån det är arbetet kring barns inflytande i förskolan en viktig del.

Det är en konst att arbeta med barns inflytande och samtidigt uppnå läroplanens mål (Sheridan och Pramling Samuelsson, 2001). Genom att arbeta med demokrati och inflytande i förskolan gynnar det samhället i framtiden, då barnen har färdigheten att våga uttrycka sina tankar och idéer (Skolverket, 2010). Då det har synliggjorts i tidigare samtal att det finns ett flertal pedagoger ute på fältet som finner detta problematiskt, är

ämnet relevant att utforska. En implicit avsikt med studien är att förhoppningsvis bidra till att osäkra pedagoger blir mer bekväma med arbetet kring barns inflytande.

Som grund för denna studie ligger en litteraturöversikt inom ämnet barns inflytande. I den redovisades ett flertal tidigare vetenskapliga forskningsstudier och artiklar kring bland annat hur arbetet med det aktuella ämnet kan gå till. Utifrån den översikten genomfördes en aktionsforskning på en förskola där ett arbetsätt synliggjordes och testades för att hjälpa pedagogerna med upplägget kring barns inflytande. De tre aktionerna som utfördes gav intressanta och tankeväckande resultat. Ett av dem och även det mest konkreta var pedagogens förhållningsätt; hur hon, i detta fall, agerade. En av pedagogerna som hade en plan i sin tanke och ställde många ja- och nejfrågor till barnen hindrade inflytandet markant. Däremot en annan pedagog som var öppen för vad barnen hade att säga och undvek ledande frågor gav barnen mer möjlighet att framföra sina åsikter. Detta resultat framgår även i tidigare forskning, som står skrivet under rubriken med samma namn. Med avstamp i aktionsforskningens resultat tar denna studie vid.

1.1 Problemområde

”Det blir så lätt stökigt”, uttryckte sig en förskollärare om barns inflytande en gång. Hon och hennes kollegor på avdelningen fann det problematiskt att arbeta med barns inflytande, just av den anledning att det lätt blir kaosartat då barnen själva ska få bestämma över en situation eller vad som ska ske. I tidningen *Förskolan* (www.lararnasnyheter.se) framgår det att flera förskollärare känner detsamma; att arbetet kring barns inflytande är svårhanterligt. Det är däremot inte frågan *om* de ska arbeta med det, utan *hur*. En anledning till detta synsätt kan vara att en del pedagoger bär på ett kontrollbehov. Å ena sidan har de sin läroplan och vet vilka mål de måste uppnå. Å andra sidan om barnen ska få bestämma över verksamhetens innehåll finns risken för stress hos pedagogerna, då de bland annat inte tror att målen kommer nås. Utifrån den tidigare nämnda aktionsforskningens resultat är det viktigt att pedagoger ute på fältet får reflektera över och samtala med varandra om hur betydelsefull deras roll är i förhållande till barns inflytande. Allt som de gör, hur de pratar till barnen, hur de ställer frågor och hur de agerar är avgörande faktorer. Vissa pedagoger är duktiga på att våga släppa på sin egen kontroll och låta barnen få bestämma, medan andra har visat sig mindre kapabla. Eftersom det finns ett konkret mål i läroplanen som talar för barns

inflytande är detta en del som måste fungera. Problemet som angrips i denna studie har således att göra med förskollärarnas resonemang kring deras förhållningssätt och arbetssätt gentemot barns inflytande.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att genom fokuserad intervju samt fokusgrupper undersöka hur förskollärare på fältet resonerar kring arbetet med barns inflytande av den anledningen att det är viktigt, inte minst för att det är ett led i utvecklandet av ett demokratiskt tänkande. Detta är något som behöver initieras redan i tidig ålder, på förskolan. Förskollärarna får, i samtal och samspel med varandra, möjlighet att synliggöra både för sig själva och för andra hur viktigt arbetet med barns inflytande är. Dessa samtal är kunskapsproducerande sociala praktiker, där förskollärarna får tillfälle att kommunicera sinsemellan och reflektera tillsammans över inflytandeproblematiken och på så sätt öka sin kunskap inom området och även utmanas i sin pedagogiska roll. Undersökningen grundar sig i följande frågeställning:

- Hur resonerar förskollärare kring hur de arbetar med barns inflytande i förskolan?

2. Tidigare forskning

Under denna rubrik får du som läsare ta del av tidigare forskning inom ämnet barns inflytande på förskolan gentemot pedagogernas förhållningssätt. Vilka hinder finns? Och hur kan pedagoger arbeta med barns inflytande? Det är bland annat de frågorna som besvaras i detta kapitel. Forskningen är uppdelad i fyra olika teman; Hinder för barns inflytande i förskolan; Att arbeta med barns inflytande; Pedagogernas förhållningssätt; Ett förändrat synsätt.

2.1 Hinder för barns inflytande i förskolan

Som tidigare nämnts är det fler barn än någonsin inskrivna på förskolan idag, dock har inte personalantalet ökat (www.skolverket.se). Detta skapar hinder för barns inflytande. Istället för att få ett individualiserat demokratiarbete på förskolan tenderar det att istället bli ett kollektivt. Ekström (2006) menar att det blir svårhanterbart att se till var och ens behov om det är lite personal i förhållande till antal barn. Ekström och även Westlund (2011) synliggör likaså detta som ett dilemma från pedagogernas eget synsätt.

Det som även framgår i Ekström (2006) är att omsorgen ligger på första plats.

Pedagogerna fostrar barnen till att ha empati, samarbeta och visa omtanke gentemot varandra, men att låta dem vara med i planeringen finns det inte utrymme till, anser de.

Ett hinder som Ekström (2006) synliggör i enighet med Arnér (2006) är förskolans rutiner och regler. Arnér menar att pedagoger ofta ser till deras traditioner istället för att se till barnens bästa. Hon synliggör även att pedagogerna ofta tar hänsyn till vad deras kollegor tycker och tänker, istället för att fokusera på barnen. En del pedagoger vågar inte starta upp ett nytt projekt med barnen eftersom hans eller hennes arbetsdag snart slutar. Påbörjar de ett nytt projekt måste en kollega avsluta det och det kan då uppstå irritationer i arbetslaget. För att arbetet kring barns delaktighet ska flyta på måste det därför finnas en enhetlig syn kring det bland alla i hela arbetslaget. Arnér (2006) menar utifrån det att om personalen har ett gemensamt fokus uppstår det ingen osämja emellan om någon måste avsluta något som en annan startat upp.

Ytterligare ett hinder med barns delaktighet är att pedagogerna har mycket annat som måste göras, som föräldramöten, scheman och planeringar av olika slag (Ribeaus, 2014). Detta kan sannolikt ställas i jämförelse med Ekström (2006) om att det finns för lite personal. Samtal om barnens del i verksamheten hamnar oftast i ett samtal kring det, men sällan i agerande. Detta synliggjordes i Ribeaus (2014) undersökning där även pedagogen ansåg att de aldrig arbetar med delaktighet, trots att de har det som ett mål. Resultatet för undersökningen visade ändå att inflytande fanns med i verksamheten. Däremot lade inte pedagogerna märke till det eftersom de aldrig diskuterade och samtalade kring det efter en aktivitet eller situation. Utifrån det visar det sig att reflektion och analys är en viktig bit för att kunna arbeta med barns delaktighet.

Barnens inflytande begränsas även av pedagogernas eget inflytande, menar Ribeaus (2014). Hon exemplifierar med en kommunal förskola i sitt arbete som har strikta regler över vad och hur de ska arbeta i verksamheten. Genom observationer och fokusgruppssamtal visade det sig att pedagogerna upplever att de inte kan ge barnen det inflytandet de vill, eftersom de själva är begränsade på området. Förskolans läroplan (Skolverket, 2010) menar av flera anledningar att de vuxna är viktiga förebilder för barnen. Eftersom pedagogerna känner sig hindrade i sitt agerande blir de inte de förebilder som de vill. Även föräldrar har yttrat att de upplever begränsningar i att få påverka verksamheten. Allt detta går ut över barnens inflytande, menar Ribeaus (2014).

2.2 Att arbeta med barns inflytande

Inflytande i förskolan betyder att barn ska ha möjlighet att fatta vissa beslut (Males, Kusevic och Siranovic, 2014). Det finns, som beskrivet, flera hinder för barns inflytande men tidigare forskning ger även åtskilliga riktlinjer för hur arbetat kring ämnet kan utformas. Att låta den fria leken vara en arena för detta kan å ena sidan ses som en konsekvens av hinder till möjlighet av inflytande, då pedagoger inte har möjlighet att ge barnen inflytande i andra sammanhang (Ekström, 2006) men å andra sidan även som en positiv och naturlig aspekt att arbeta med delaktighet på. Westlund (2011) lyfter den fria leken som en arbetsform för barns inflytande där barnen själva får välja aktivitet och vem de vill leka med.

Vad flera olika studier tar upp som viktigt för barns delaktighet i förskolan är en lyssnande och närvarande pedagog (Emilsson, 2007; Engdahl, 2014; Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003; Ribeaus, 2014; Westlund, 2011). Genom samtal får pedagoger möjlighet att inta ett barns perspektiv och får därigenom reda på vad barnen intresserar sig av och kan sedan forma verksamheten därefter. Det är viktigt att ta vara på barnens egna åsikter och initiativ och låta dem vara med och påverka den situation som de befinner sig i och det som faller i deras intresse (Ribeaus, 2014). Då kommer även lärandet naturligt, eftersom barnen får mer lust att lära om det som sker grundar sig i något som de tycker om (Elvstrand, 2009). För att kommunikationen ska bli så givande som möjligt är det bäst om de sker i en mindre barngrupp. Att dela upp barngruppen gynnar alltså också barnens inflytande i verksamheten (Turnšek, 2007; Westlund, 2011). Räcker det då att enbart sitta ner och samtala med barnen? Ja, det kan räcka men forskning visar även att humor och emotionell närvaro är av betydande för förtroende och vidare samtal och samspel (Westlund, 2011; Ribeaus, 2014; Elvstrand, 2009).

Det finns flera olika sätt hur man kan arbeta med barns delaktighet. Ribeaus (2014) lyfter emellertid att det är pedagogerna som har det yttersta ansvaret för hur inflytandet ska gå till, när det ska ske och vem som ska få inflytande. Även Engdahl (2014) menar detsamma, men med utgångspunkt i vad barnen själva har sagt och upplevt. Det är därför viktigt att en pedagog tänker över sitt arbetssätt och förhållningssätt, eftersom det är det som lägger grunden för om verksamheten vilar på barnens intressen eller inte (Arnér, 2006).

Varierade arbetsformer framhåller Westlund (2011) som ett ledande arbetssätt som främjar inflytandet. Det kan till exempel innebära att ha material tillgängligt för barnen så de kan använda det när de vill, utan att behöva be en vuxen om hjälp. Att arbeta med mindre barngrupper och planera verksamheten efter deras intressen är två sätt som nämnts tidigare. Westlund (2011) menar även att en pedagog öppnar upp för delaktighet då denne inspirerar barnen till att samspråka och kommunicera med varandra. Till sist lyfter hon även olika sätt att låta barnen vara med och bestämma, bland annat genom att ge dem valmöjligheter och låta dem komma med förslag och även uppmuntra deras idéer.

2.3 Pedagogernas förhållningssätt

Detta leder forskningen vidare till pedagogernas förhållningssätt, vilket även det är en avgörande aspekt i förhållande till barns inflytande i förskolan (Arnér, 2006). Arnér (2006) lyfter det relationella perspektivet som en riktlinje i arbetet kring delaktighet. Perspektivet innebär att fokusera på barnet och vad det i sin tur lägger sitt fokus på, alltså se till omgivningen och forma verksamheten därefter. På det sättet bjuds barnet in i planeringen och det kan i sin tur utmana pedagogerna i sin roll. Istället för att hela tiden leda barnen i deras lärande kan de få vara med och leda pedagogen. Utifrån det nyss nämnda är det av stor vikt att inte ha en för strikt planering, då inflytandet blir lidande. Som nämnts tidigare kan rutiner och regler i verksamheten sätta stopp för delaktigheten men det kan även den pedagogiska planeringen göra. Ribeaus (2014) menar att om man som pedagog inte har alltför mycket planerat får barnen större utrymme till egna förslag på innehållet. Emilsson (2007) har med hjälp av videoobservationer sett tydligt hur inflytandet och samspelet påverkas beroende på pedagogens upplägg av en aktivitet. En av pedagogerna som Emilsson observerade hade en tydlig tanke och planering över aktiviteten då barnen knappt fick något tillfälle att komma med åsikter eller några valmöjligheter. Då en annan pedagog, med inte alls lika strukturerad planering, höll i en likadan aktivitet var inflytandet påtagligt. Pedagogen lät barnen fundera, säga vad de tyckte och även inflika med vad de ville. Detta resultat åskådliggör att en detaljrik planering och därmed ett förhållningssätt som till viss del lutar åt kontrollbehov, hämmar inflytandet. *Hur* pedagogen agerar, planerar och är, har sannolikt en stor betydelse i det här sammanhanget (Westlund, 2011). Det har även visat sig att pedagoger som har lång yrkeserfarenhet inom förskola har lättare för att

hantera barns inflytande än nyexaminerade förskollärare (Turnšek, 2007). Å ena sidan kan det tyckas låta underligt, då en nyutexaminerad kommer färsk med ny utbildning. Å andra sidan kan det ses som naturligt, då en nyutexaminerad kan vara ovan och inte känner sig riktigt säker på området på samma sätt som en som arbetat i flera år. Denna problematisering tar även Males, Kusevic och Siranovic (2014) upp då de undersökt barns delaktighet på ett föräldrakooperativ i Kroatien. De menar att det är rimligt att nyutbildade förskollärare har en annan syn på barns inflytande i förhållande till de som arbetat med barn under en längre tid och på så vis har mer erfarenhet. De menar att en nyare utbildning har gett mer kunskap inom området. Om så är fallet får framtida forskning utvisa.

2.4 Ett förändrat synsätt

Eftersom det är alltför många barn i förhållande till pedagoger blir demokratisynsättet alltmer kollektivt istället för individualiserat, som nämnts tidigare. Detta menar Ekström (2006) då han även förklarar att individualiseringen enbart handlar om att lära det enskilda barnet att visa empati, ta hänsyn och samarbeta. Sheridan och Pramling Samuelsson (2001) lyfter att förskolan ska vara en plats där barn får möjlighet att få sina känslor och åsikter bemötta med respekt samt öva på att få påverka sin omgivning. Det är en viktig del sett både utifrån demokratiska principer och utifrån inlärningsprocessen. Vidare menar de att samtidigt som målen i läroplanen ska uppfyllas måste även barnens röst värderas högt och tas till i praktiken och det är en utmaning för pedagogerna. Lyckas pedagogerna att arbeta på detta sätt blir kvaliteten på förskolan hög, eftersom en grundsten i en förskoleverksamhets kvalitet handlar om just barns inflytande.

Ett synsätt, som vissa pedagoger bär på och som måste förändras för att kunna arbeta med barns delaktighet, är att inte fokusera på hindren utan på möjligheterna (Ribeaus, 2014). Ligger fokus på hindren och att allt är avancerat och det blir stökigt om barnen själva ska bestämma, kommer inte arbetet med delaktigheten att fungera. Oväntade initiativ från barnen kan orsaka kaos hos pedagogerna då deras planering störs (Arnér, 2006), men å ena sidan, vad gör det? Westlund (2011) menar att det är just barnens egna initiativ som öppnar upp för inflytande. Å andra sidan finns det en risk med att enbart ta till sig initiativen från de barnen som syns och hörs mest då de andra barnen kan uppleva det som orättvist. Vissa intressen är mer hanterbara än andra som

naturligtvis kan uppfattas som orättvis behandling, sett utifrån barnens perspektiv (Westlund, 2011). Barnens ålder och fysiska möjlighet kan också vara ett hinder för delaktighet. Till exempel får de små barnen inte alltid befinna sig vid gungorna på vissa förskolor. Det finns även de barn som har fysiska svårigheter som inte alltid kan göra samma saker som deras kompisar (Engdahl, 2014). Med utgångspunkt i denna forskning är det av vikt att pedagogerna pratar igenom möjligheter och hinder för att komma fram till en enig syn på barns inflytande. Det kan med stor sannolikhet innebära att någon eller några i arbetslaget måste förändra sitt synsätt och se till vad som går att genomföra, bara de gör det tillsammans och lägger ner både tid och energi.

3. Metod

I detta kapitel redogörs metoden för hur empirin har samlats in, teoretiska och metodologiska utgångspunkter samt urval av respondenter, tillvägagångssätt och dokumentation. Kapitlet avslutas med tre korta stycken om kodning, etik och trovärdighet för studien.

3.1 Fokuserad intervju och fokusgrupper

Studiens forskningsfråga har undersökts med hjälp av en fokuserad intervju och två fokusgrupper, för att just undersöka det som frågan pekar på, nämligen hur förskollärare resonerar kring barns inflytande. Fokuserad intervju är en intervju där det ställs öppna frågor inom ett specificerat tema som är väsentligt för respondenten. Fokusgrupp är detsamma, fast då sker intervjuerna i form av samtal i en grupp med flera respondenter (Bryman, 2011). I denna studie kommer fokusgrupp benämnas som samtal istället för intervju och den som ställer frågorna i både den fokuserade intervjun och i fokusgrupperna benämns som samtalsledare. Metoderna är effektiva för att synliggöra hur människor resonerar kring ett specifikt område (Dahlin-Ivanoff, 2011). Ämnet ska vara väsentligt för respondenterna och även av stor vikt för studiens ändamål. Intervjuformen är strukturerad eftersom redan skrivna frågor ligger till grund för intervjun och samtalen och exakt samma frågor ställs vid samtliga träffar (Bryman, 2011). Just fokusgrupp sker inte för att få fram vad enskilda individer ser på ämnet, även om det går att få fram. Fokusgrupper inriktar sig på de kollektiva utsagorna (Dahlin-Ivanoff, 2011).

3.2 Teoretiska och metodologiska utgångspunkter

Studien bygger på det sociokulturella perspektivet, som grundar sig i Vygotskijs teorier. Perspektivet handlar om hur människan kommunicerar, samspelar och lär av och tillsammans med sin omgivning genom mediering. *Mediering* innebär hur människan samverkar med sin omvärld, till exempel genom språket. *Språket* är en hörnsten i människans utveckling sett utifrån det sociokulturella perspektivet och är även ett centralt begrepp i denna studie. Det är med språket (både kroppsspråk och talet) som barnet först kommer i kontakt med sin omgivning. Begreppen samspel, samtal och kommunikation, som är i nära anslutning till språket, är också centrala begrepp som genomsyrar denna studie. De grundar sig i den verbala kontakten mellan två eller flera människor. Vygotskijs begrepp *den närmsta utvecklingszonen* (ZPD) är också väsentligt i studien. ZPD beskriver den utveckling som sker mellan två eller flera personer, då en eller flera av dem har mer kunskap än den/de andra inom ett specifikt område (Säljö, 2011). Vid barns inflytande och ansvarstagande är det alltid minst två personer inblandade; pedagogen/pedagogerna som tillåter och ger förtroende och barnet eller barnen som får. Men det finns även möjlighet för pedagogerna att uppnå sin ZPD genom deras samarbete och gemensamma förhållningssätt. ZPD är ett brett begrepp som innebär mycket mer än bara det som nyss nämnts, men i denna studie är det enbart den nämnda delen som är av betydelse, det vill säga att utmanas och utvecklas i samspel med andra.

Det kollektiva samspelet ligger i centrum för det sociokulturella perspektivet (Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson, 2000). I fokuserade intervjuer samspelar den enskilda respondenten och samtalsledaren med varandra och i fokusgrupper samspelar respondenterna med varandra och med samtalsledaren. På så vis blir utformningen kollektiv och får karaktären av en situerad social praktik. Tholander och Thunqvist (2009) menar att talet är en social handling och i en intervju är naturligtvis talet en avgörande faktor för att få fram ett resultat. Ericsson (2002) menar att i samtal mellan olika människor kartläggs tidigare erfarenheter och kunskap, som kan bidra till en utveckling för de parter som deltar i samtalet. Samtal och kommunikation är utifrån den aspekten ett verktyg för att konstruera ny kunskap. Dahlin-Ivanoff (2011) klargör att fokusgrupper kan bidra till förändrade synsätt och arbetssätt för de deltagande. Genom samtalen kan de bli medvetna om varför de gör som de gör, eller varför de inte gör på ett visst vis och på så vis genomgå en personlig utveckling. Det sker inget samtal

utan ett språk och som nämnts tidigare är språket ett viktigt medierande redskap inom det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2011). Det är med språket som handling som den sociala praktiken skapas. Tholander och Thunqvist (2009) lyfter samspel som en del i samtalen om det sker en turtagning, det vill säga om respondenterna turas om att prata och lyssna och ger varandra utrymme. Samtalsledaren är även med och bidrar till denna sociala praktik genom sin närvaro. Svaren som respondenterna ger är beroende av samtalsledaren, vem denne är och vad denne utstrålar för känslor. Därför skapas även en social praktik i den fokuserade intervjun, då samtalsledaren är medkonstruktör och ställer just de utvalda frågorna.

3.3 Urval

Forskningsfrågan som studien utgår från grundar sig i förskoleverksamhet och därför blev urvalet av populationen självklart; pedagoger på förskola. De pedagoger som deltagit är utbildade förskollärare, det vill säga de har en lärarutbildning som förhoppningsvis gett dem förmågan att grundligare reflektera och analysera över barns lärande och utveckling. De är alla från samma förskola och jag, som agerade samtalsledare, är känd bland dem sedan tidigare. Förskolan är uppdelad i fyra avdelningar, två stycken 1-3-årsavdelningar, en 3-4-årsavdelning och en 4-5-årsavdelning. I fokusgrupperna deltog totalt sex förskollärare, där alla fyra avdelningar representerades. På detta vis utgick samtalen kring barn i alla åldrar mellan 1 till 5 år. Å ena sidan kan det ha ansetts rörigt, eftersom arbetssätten varierar bland de olika åldrarna. Å andra sidan kan det ha främjat de olika arbetssätten då förskollärarna tog del av varandras erfarenheter och tankar. Dahlin-Ivanoff (2011) menar att fokusgrupper kan fungera som en träff där människor utbyter tankar och löser problem tillsammans. Utifrån den aspekten är det positivt med förskollärare från olika barngrupper. Dahlin-Ivanoff (2011) betonar vikten av att välja rätt respondenter. För att få ut så mycket som möjligt av samtalen är det viktigt att respondenterna är insatta i ämnet, har erfarenheter och kännedom kring ämnet. En ytterligare viktig del för att få en bred representation är att deltagarna har olika synsätt på ämnet (Dahlin-Ivanoff, 2011). Därav är urvalet av förskollärare från olika åldersavdelningar positivt även ur den aspekten. Förskollärarna valdes även ut av den anledningen att förskolan arbetar mycket kring barns inflytande i nuläget och har det som sitt huvudmål. De är på det viset insatta i ämnet och har följaktligen en del att bidra med i intervjun och samtalen.

3.4 Tillvägagångssätt och design

Två veckor innan genomförandet av studien fick alla förskollärarna ta del av information kring fokusgrupperna, hur de skulle gå till väga. Det fanns bara instruktioner om fokusgrupperna eftersom den första planeringen innefattade endast två fokusgrupper med fyra förskollärare i varje grupp. Då flera av dem inte hade möjlighet att träffas vid samma tidpunkt, minskade grupperna till två och tre i varje. För att få en större bredd på empirin valdes det därför att genomföra en enskild fokuserad intervju också, för att på så sätt få ytterligare en röst. Det blev tyvärr bara en, då inte några fler förskollärare på förskolan hade möjlighet att delta. Egentligen är en personlig träff eller telefonsamtal en rekommendation inför en fokuserad intervju/fokusgrupp (Dahlin-Ivanoff, 2011), men eftersom jag som samtalsledare och respondenterna hade en tidigare kontakt räckte det med kontakt över mail och även en del per telefon. De fick frågeställningarna först då intervjun/samtalen ägde rum, för att inte kunna ha möjlighet att förbereda sina svar i förväg.

Dahlin-Ivanoff (2011) synliggör att miljön där intervjun/samtalen ska äga rum är av vikt för resultatet. Känner sig respondenterna trygga i miljön har de lättare för att dela med sig och uttrycka sina tankar. Den fokuserade intervjun och samtalen ägde därför rum på förskolan där de arbetar, i deras personalrum. Min uppgift som samtalsledare var enbart att ställa frågorna till respondenterna och sedan se till att samtalen höll sig vid liv, be dem utveckla om något var oklart och att de höll sig till ämnet. Jag var närvarande under hela stunden för att kunna ta del av allas resonemang och ansiktsuttryck. Innan intervjun och samtalen började presenterades syftet med undersökningen så att respondenterna fick ett relevant och trovärdigt skäl till att delta. Samma upplägg genomfördes vid den enskilda fokuserade intervjun och fokusgrupperna. Fokusgruppen löpte under ungefär 45 minuter och innefattade fyra frågor, med möjlighet för diskussion i 10-15 minuter per fråga. Där fanns även följdfrågor som hjälp ifall resonemangen skulle bli för korta (Se bilaga 1). I båda grupperna var följdfrågorna väl behövliga för att få ihop tiden på varje fråga. Däremot blev det inte lika långa svar i den enskilda fokuserade intervjun som under fokusgrupperna, eftersom det endast var en respondent och jag som samtalsledare skulle hålla mig neutral. Det blev förskollärarens egen aspekt på frågorna, vilket också var av stor vikt för resultatet utifrån studiens syfte. Hur någon resonerar synliggörs inte enbart genom samtal utan även i fritt berättande, som sker i den enskilda intervjun.

Dahlin-Ivanoff (2011) understryker att en tydlig planering är viktigt för att få en så bra fokuserad intervju/fokusgrupp som möjligt. Frågorna skrevs därför i god tid före träffen och var väl genomtänkta och avgränsade till området. Meningen är att samtalen ska flyta på så bra att samtalsledaren inte behöver styra upp. Dock var ändå fölfrågorna behövliga, vilket kan tolkas som styrning från mig som samtalsledaren. Efter att den enskilda fokuserade intervjun och samtalen avslutats tackades respondenterna för att de ställt upp och avsatt tid för denna studie.

3.5 Dokumentation

Den enskilda fokuserade intervjun och fokusgrupperna dokumenterades med hjälp av videofilm. Video fångar upp både ljud och bild, vilket underlättade inför den kommande analysen. Dock blev det endast ljudinspelning under den enskilda intervjun. Mer om det under rubriken *Etik*. Genom att se ansiktsuttrycken och höra tonläget på respondenterna medan de samtalar var svaren lättare att förstå. Även om jag var närvarande under samtalens gång för att ställa frågor, som i denna studie, är videofilmning viktigt eftersom vårt mänskliga minne är begränsat. Videon underlättar av den anledningen i de kommande reflektionerna (Bjørndal, 2005). De delar i den enskilda fokuserade intervjun och fokusgruppernas samtal som var relevant utifrån studiens syfte och forskningsfråga, transkriberades och analyserades därefter. Transkriberingen gick till så att det som sagts i den enskilda intervjun och samtalen skrevs ner ordagrant på dator. Respondenternas pauser ersattes av tre punkter och deras stakanden skrevs också med i texten, för att det skulle bli exakt så som det sagts där och då.

3.6 Kodning

När transkriberingen färdigställdes formades fyra olika teman, utifrån vad förskollärarna sagt och resonerat kring; den demokratiska aspekten som innefattar utsagor kring bland annat att få barnen att känna sig betydelsefulla och sedda. Konsekvenserna av inflytande som tar upp både positiva och negativa följder av då barn får inflytande. Hur en pedagog kan arbeta med inflytande. Där framhålls konkreta förslag på arbetssätt inom ämnet och olika hinder som finns för barns inflytande i förskolan, som gör det svårt att genomföra allt som önskas. Alla transkriberingar lästes igenom noga för att synliggöra var och i vilka sammanhang som förskollärare samtalade kring liknande områden och när de återkom till ämnen de talat om tidigare. När de fyra temana var funna valdes de mest relevanta och intressanta utdraget ut för att sedan analyseras.

3.7 Etik

Som nämndes tidigare fick förskollärarna på den utvalda förskolan del av informationen via ett mail. Det skrevs ut och lades i personalrummet så att ingen skulle missa det (Bilaga 2). Den detaljerade informationen som inte stod i mailet fick förskollärarna då den fokuserade intervjun och fokusgrupperna ägde rum. Innan kameran startade och därefter samtalsteman introducerades, informerades förskollärarna om att deras namn skulle ersättas av fiktiva namn i studien och att allt som sägs är konfidentiellt. Information delgavs om att enbart samtalsledaren kommer att se på filmerna och att de enbart är avsedda för denna studie, därefter raderas de.

Dessvärre ville inte förskolläraren som deltog i den enskilda fokuserade intervjun vara med på film, eftersom hon upplevde det som obehagligt. Jag och förskolläraren kompromissade med att använda filmkameran för att spela in rösterna, men att den stod riktad åt ett annat håll. Att bli tvingad till att bli filmad skulle kunna ge felaktiga svar på intervjufrågorna. Förskollärarna gick för övrigt med på det planerade upplägget och samtalen och den enskilda intervjun fungerade bra.

3.8 Trovärdighet

Det som studeras i denna studie är en situerad kunskapsproducerande social praktik i form av samtal. Det resultat som framkommit ur samtalen är helt beroende av de olika deltagarna som varit aktiva. Med andra förskollärare eller andra pedagoger, en annan förskola och en annan forskare hade resultatet eventuellt blivit annorlunda. Det finns alltså flera olika sidor av sanningen beroende på vilka som deltar. Det som framkommit i denna studies resultat och analyserna har problematiserats och reflekterats effektivt i diskussionen vilket visar på en stark trovärdighet och en sida av alla sanningar.

4. Resultat och analys

Detta kapitel är uppdelat i fyra teman som formulerats utifrån utvalda utsagor i den enskilda fokuserade intervjun samt fokusgrupperna. Det är den demokratiska aspekten, konsekvenserna av inflytande, hur man som pedagog kan arbeta med inflytande och vilka hinder som finns för barns inflytande i förskolan. De deltagande förskollärarna är "Maria" som arbetar med barn i tre till fyra år, "Margareta", sexåringar, "Emelie", ett till tre år, "Ingrid", sexåringar, "Carina", tre till fyra år och "Ylva", ett till tre år. Fokus i

analyserna ligger på hur utsagorna om barns inflytande kopplas samman med studiens centrala begrepp.

4.1 Att vara en betydelsefull individ

I detta tema förmedlar sekvenserna två demokratiska aspekter kring barns inflytande och vad det kan få för konsekvenser. I sammanhangen är språket huvudingrediens:

Maria: För mig är det ju det här att bli en demokratisk person i världen. Att lära sig att det jag säger betyder något för min omgivning och att det jag säger påverkar min omgivning, vilka åsikter jag har. Positivt och negativt kan det ju vara. Och därför inte alltid kan ha eget inflytande utan att man lär sig att ibland är det jag [pekar på sig själv] och ibland någon annan [pekar på Margareta].

I ovanstående beskrivning framhåller Maria vikten av att som barn lära sig att det som sägs och görs har betydelse för miljön och människorna runt omkring. Hon resonerar också kring inflytandet att det enligt henne handlar om respekt gentemot andra människor. Hon beskriver att en person inte alltid kan bestämma, utan det handlar om en turtagning och ett samspel, så att det blir rättvist. Hennes utsaga förmedlar att inflytande i förhållande till demokrati har både för- och nackdelar. Fördelen som hon framhåller är just att bli en självständig individ och förstå sin möjlighet till påverkan och nackdelen är risken för orättvisa. Sekvensen påvisar att språket framställs som betydande för vad som kan uppstå och ske i omgivningen runt omkring oss människor och blir i den meningen därmed ett verktyg för inflytande.

Ylva resonerar på liknande sätt:

Ylva: Det är ju att de ska få känna att de är respekterade och att vi lyssnar på dem och vad barnen har att säga. Att vi tycker att de är lika viktiga som någon annan. "Vad du tycker är viktigt för oss" kan man ju säga. "Vi vill veta vad du tycker och tycker om". Våga få tillit till sig själva, våga svara och stå upp för den man är.

Ylvas resonemang om vad barns inflytande bland annat har för betydelse, framhåller pedagogernas lyssnande förmåga och därigenom samspel med barnen. Hon framställer det som viktigt att visa för alla barnen att de syns och är betydelsefulla och hon ger två konkreta exempel på hur pedagogerna genom kommunikation med barnen kan använda språket för att förtydliga detta för dem. Hon framhåller att detta verbala arbetssätt och pedagogiska förhållningssätt möjliggör en större självkänsla och ett större självförtroende för barnen, så de därmed sedan vågar tro på sig själva och bli bekväma i

sin identitet. Hennes utsaga förmedlar också att hon i sitt pedagogiska arbete strävar efter att få barnen att känna sig uppskattade, genom att kommunicera med dem.

4.2 Glittret i ögonen

Under denna rubrik analyseras de utdrag som handlar om hur pedagogerna resonerar om den glädje barnen ger uttryck för när de får inflytande. Det första handlar om en situation där ett arbetslag gjort ett tema under en vecka utifrån vad några barn är intresserade av, nämligen Spindelmannen. Emelie, som inte ingår i detta arbetslag, träffar på barnen mitt under deras Spidermandag som pedagogerna anordnat. De tre respondenterna är alla från olika avdelningar.

Emelie: Positivt är ju att man ser glädjen i...alltså nu har jag ju inte sett så mycket i prinsesstemat ni har haft idag då men förra veckan var det väl Spiderman [tittar på Carina som nickar]. Alltså den glädjen när jag kom ut, den går ju inte...den...så roligt! Det är ju det man vill.

Carina: Det är glittret i ögonen.

Emelie: Och även om det kanske är killarna, de är ju vissa killar som verkligen brinner för det här med Spiderman, alla var ju med [ler].

Ingrid: Tjejerna tyckte ju att det var kul med.

Emelie: Det är ju det som är så roligt, för det var liksom inte bara det gänget som man skulle kunna tänka sig utan alla. Jag kom ut där och jag fattade ju ingenting för jag visste inte ens om det. Helt plötsligt sprutade alla spindelnät på mig och allt vad de var och de skrattade. Det är ju glädjen som är det.

Ovan beskriver Emelie sin upplevelse av då några barn fått vara med och påverka ett tema på förskolan. Emelie, tillsammans med Carina och Ingrid, lyfter i sitt samtal att en positiv och viktig aspekt av barns inflytande är responsen från barnen. Glädjen som visar sig efter ett projekt eller en aktivitet som utgår från barnens intresse, framställs som en bekräftelse på att de lyckats samspela med barnen och att de lyssnat på dem. Samtalssekvensen förmedlar också underförstått att barnen antas uppfatta att deras åsikter betyder något för verksamheten. Lyckan som barnen utstrålar återges i samtalssekvensen genom deras språk, både kroppsligt då de sprutar spindelnät på Emelie och är aktiva och även genom ljud av skratt och entusiasm. Carina flikar in med ett konstaterande att barnens respons kommuniceras i deras blick och det framgår i samtalet att de alla tre ser glädjen hos barnen som det viktigaste med barns inflytande.

En nära kommunikation och ett nära samspel mellan avdelningarna synliggörs i samtalet, på det sättet att även Ingrid och Emelie, som inte var med i projektet, framhåller att barnen var involverade då de berättar att de såg deras reaktioner och glädje.

Ylva beskriver en specifik händelse då de gjorde helt utefter vad barnen ville göra:

Ylva: En dag så fick vi för oss att vi skulle gå iväg till skogen. Eh...det var ett barn som sa det dagen innan [gest som visar "förut"]. Han sa "vi går aldrig till skogen", "jo, det kan vi göra imorgon". Och då gick vi iväg till skogen, helt oplanerat egentligen. Vi bara gick bara för att...det var en kille som ville och en kille till, så de drogs med utav varandra då. Och det var jätteroligt [ler]. Vi hade inte planerat någonting. Vi gick till skogen liksom och där fick skogen vara som den var, den stod och väntade på oss [skrattar] och vi upptäckte den tillsammans då med barnen. De hade jätteroligt! De pratade om det flera dagar efter om hur roligt vi hade. Så tittade vi på korten och sa "där var vi och titta den pinnen där. Där låg den pinnen som vi lekte med" och "där låg den andra krokiga pinnen". De försökte sätta ord och vi pratade om det och... Det var en händelse som de tyckte var jätteroligt. Vi gick bara iväg utan att ha någonting inplanerat. Så det var väl trevligt [ler].

Ylva berättar här om en händelse som grundar sig helt och fullt på barnens inflytande och egna initiativ. Genom att ett barn sade sin uppfattning om hur ofta de går till skogen framställer Ylva det som att hon kunde ta till sig det och förändra det barnet upplevde. Hon förmedlar att händelsen i skogen resulterade i stor glädje i barngruppen och att det inte enbart var barnen som blev glada av att hitta på saker som de själva kommit med förslag på, utan pedagogerna också. Glädjen som infann sig i barngruppen framställs i sekvensen att barnen pratade mycket om händelsen efteråt.

Att gå iväg utan något planerat visar på ett spontant förhållningssätt, då pedagogerna tar till sig det barnet önskat och sätter det i handling, utan att väva in sina egna tankar och idéer. Sekvensen framhåller detta förhållningssätt som en nyckel till arbetet med barns inflytande. Ylva beskriver hur pedagogerna samspelar på barnens nivå och utifrån barnens perspektiv. Utsagan signalerar att en lyhörd pedagog som lyssnar på barnen och deras åsikter är en avgörande artefakt i arbetet kring barns inflytande. Det som Ylva berättar understryker att språket och kommunikationen är viktig när barnen ska få inflytande; barnet frågar och pedagogerna svarar.

I Ylvas berättelse framställs stunden i skogen som ett tillfälle för barnen att samspela med naturen och även med kamrater och pedagoger och därigenom bygga upp ny kunskap tillsammans. Hennes utsaga framhåller även att pedagogerna själva kan bygga ny kunskap och utvecklas av just den anledning att de är i samspel med barnen,

utan några förutfattade tankar om vad som komma skall. Ylva framställer kameran som ett verktyg för kommunikation som ger möjlighet till vidare samtal med barnen när de kommit hem från skogen. Bilderna signaleras som ett redskap för att återuppleva glädjen och samtala med varandra om deras upplevelser och dela med sig av deras lärdomar som de fick med sig hem.

I Ylvas beskrivning framhålls det att om pedagogerna lyssnar på barnen blir resultatet både glädje och glittrande ögon. I hennes berättelse var det en killes önskan att gå till skogen och hon framhäver att han drog med sig fler barn i det intresset och det slutade med att alla barnen var tillsammans och hade roligt. Barns inflytande kan utifrån den aspekten ses som en löpeld eller en smittspridare; börjar en fortsätter de andra och glädjen blir dubbelt så stor.

4.3 Det medvetna smörgåsbordet

Förskollärarna resonerar kring att göra barn medvetna om vad och hur de kan ha inflytande på förskolan som en viktig aspekt inom ämnet. Här följer två utdrag ur två samtal kring detta och vad barns inflytande betyder för dem:

Carina: Nej men det har vi också pratat om det där som du sa att man måste påvisa om vad det finns för någonting [gest som att ge]. Till exempel när man går till gympan då. För att de ska veta, har de inte varit vana och varit där så mycket så vet de ju inte vad man gör. Så att man visar liksom och så är det ju med allt kan jag tycka att man får visa, som ett smörgåsbord. Det här och det här och det här kan ni göra liksom och nu får ni välja. Man kan ju liksom inte bara att, nu får ni välja [stor gest], barns inflytande liksom.

Emelie: Jo så är det ju. Men våra barn vet ju inte ens att det finns en gympasal.

Carina: Nej jag menar det.

Emelie: Våra barn har ju inte varit i gympasalen, om man ska ta det som ett exempel. Då kan man ju liksom inte bara, vill du gå till gympasalen eller vill du gå ut? [gest som visar två alternativ]. Hur ska de kunna välja en gympasal om de inte ens vet vad det är?

I detta samtal visar sig ett samspel förskollärarna emellan då de bekräftar varandras utsagor genom att ge sitt medhållande. Carinas bekräftande kommentar på det Emelie säger signalerar att de båda förstår varandra och är eniga i sina uppfattningar. Carina beskriver med både ord och kroppsspråk hur hon resonerar kring barns inflytande, nämligen att de måste erbjuda barnen olika saker utifrån olika valalternativ och Emelie är överens med vad hon säger. Samtalet framhåller att tidigare erfarenheter hör ihop

med barns inflytande. De mer kunniga, i detta fall pedagogerna, får visa och berätta för barnen vad som gäller just i den situation de är i. Därefter får de mindre kunniga ta efter och lära sig. Att barnen ska få välja helt fritt anses inte vara rätt metod i arbetet med barns inflytande. Att istället som pedagog göra barnen medvetna om vad de kan göra är enligt Carina en grundpelare i att barn överhuvudtaget ska kunna ha ett inflytande, inom vissa områden. I hennes förklaring ska valalternativen kommuniceras både via kroppen och verbalt och på det viset ska barnen få veta vad de får göra och inte göra. Utan "smörgåsbordet" som hon kallar det, som beskriver vad saker och ting är och hurdant inflytande barnen kan ha, framhåller hon att barnen får svårt att kunna förhålla sig till sina möjligheter. Detta finner Emelie extra relevant för hennes verksamhet då hon förespråkar att de små barnen inte har lika mycket erfarenhet som de större. Hennes uttalande signalerar att pedagogernas språk, då de visar och berättar, har ännu större betydelse när det gäller mindre barn. Hon understryker i uttalande att det inte går att välja att vilja göra något som ens egna erfarenheter och sin egen kunskap inte täcker upp. I sekvensen delar de båda förskollärarna med sig av sina erfarenheter och lär på så sätt av varandra. De visar i samtalet att de är överens om att det är en viktig uppgift som de har, att förmedla till barnen på olika sätt vad de kan ha inflytande över och hur.

Maria och Margareta samtalar i liknande termer om att kunna göra barnen medvetna om att de faktiskt har ett inflytande på förskolan.

Maria: Jag tänker nog såhär att barns inflytande är ju inte att barn får göra vad de vill utan mer att de känner att de har inflytande över sin vardag. Att man lyssnar på dem och att man bryr sig om vad de vill, att man lyssnar in vad de menar. Att de...känner att de kan påverka, i den situation som de är här då, på förskolan.

Margareta: Och gör dem medvetna om att de faktiskt är med och bestämmer för att det var en som ville gå ut. "Nej men det kan ni inte göra nu" tyckte jag, för kläderna är fortfarande blöta. "Aa och det är faktiskt fröknarna som bestämmer det", sa de andra då, barnen. Typ att, men då så sa jag att, de satt med plus-plus, "nu har ju du bestämt att du skulle sitta med plus-plus". "Ahaaa" [förvånande ansiktsuttryck och ler efteråt]. Alltså de är ju inte medvetna om att de faktiskt är med.

Maria: Vad de själva bestämmer nå.

Margareta: Ja. Och att de får göra det då. Så det är nog bra att lyfta...

Maria: När man talar om...

Margareta: Att man talar om det, så de är medvetna om att de har nog faktiskt bestämt. Även en sådan sak som de kanske inte...

Maria: Joo, jo, för då blir de ju medvetna om de har inflytande och att det som de säger har någon betydelse liksom.

I ovanstående utdrag beskrivs en aspekt i arbetet med barns inflytande, nämligen att göra barnen medvetna om att de faktiskt har ett inflytande. Istället för att låta barnen agera helt fritt utan begränsningar, framställer både Maria och Margareta att det istället handlar om att göra barnen medvetna om att deras talan är av betydelse för verksamhetens innehåll. Maria förklarar i deras samtal med varandra att det viktigaste med barns inflytande är att arbeta fram känslan hos barnen som gör att de förhoppningsvis förstår att det som de säger är det någon som lyssnar på och sätter i handling. Genom samtal med barnen, där pedagogen förklarar och beskriver på vilket sätt barnen är med och bestämmer, kan pedagogerna förmedla deras möjlighet till påverkan för dem. Så förklarar Margareta att hon agerade i en sådan situation och hon framhåller att känslan av medvetenhet frambringades hos barnen. Hon anger utifrån det hon berättar att barnen fick en "aha-upplevelse" då hon förklarade för dem att de själva fått bestämma. Margaretas berättelse visar på så vis att kommunikationen mellan barn och pedagog behövs för att skapa medvetandet hos dem. Enligt dem båda är kommunikationen en avgörande faktor för att barnen ska förstå att de får bestämma i vissa sammanhang och att det inte enbart är pedagogen som styr.

Utdraget förmedlar att ur ett barns perspektiv är det pedagogerna som är de bestämmande på förskolan och att barnen på förskolan faktiskt inte är medvetna om att de har ett inflytande. Både Maria och Margareta hade föreställningar om detta tidigare, men under samtalets gång blev det tydligare för dem att deras tankar faktiskt stämde överens med verkligheten och barnens perspektiv. Samtalet avslutas med att de båda konstaterar, utifrån varandras kommentarer, att det är bra att pålysa detta i olika sammanhang och att det är deras uppgift att synliggöra just detta för barnen.

4.4 Hinder av olika slag

I följande sekvenser samtalas det om olika hinder samt pedagogernas förhållningssätt gentemot barns inflytande, hur de ska förhålla sig på olika sätt. I det första utdraget samtalar två av förskollärarna kring organisatoriska hinder som finns i verksamheten:

Margareta: Men det är ju det här med mattider och sånt. "Nä, vi kan inte", eller "nu ska vi gå in". "Nää vi vill inte". "Men vi ska in och äta nu". Alltså det är ju sådana rutiner känner jag. Det hämmar väl kanske.

Maria: Ja det gör det. Och våra tider också ju.

Margareta: Ja, nu är jag ensam kvar eller jag har rast. Det var någon som ville att jag skulle läsa bok för dem, men nä jag måste gå iväg nu. Så får man säga nej då, fast hon är ju kvar så hon kan läsa för dig istället. Det är ju inte alltid det funkar heller för då blir man en kort någonstans.

I denna samtalssekvens framställs rutinsituationer, arbetstider och personalbrist som hinder för barns inflytande. Margareta ger exempel på maten som en rutinsituation som innebär att hon emellanåt måste neka barnens önskemål, dock med en efterföljande verbal förklaring om varför. Genom de exemplen som presenteras finns risken för att både barnens önskningsar och pågående lek bryts, för att det är dags för mat eller något annat. Margareta och Maria är eniga om att rutiner hindrar barns samspel och inflytande och Maria lyfter även att deras arbetstider kan ses som en problematik. Margaretas utsaga kring deras arbetstider påvisar att då en pedagog är ensam med barngruppen eller ska gå på rast blir det en negativ konsekvens i förhållande till barns inflytande. Hon berättar om hennes upplevelser av det som hände då hon en gång skulle gå iväg och fick neka ett barns önskan om högläsning. Hon framhåller genom sin berättelse just problematiken med pedagogernas arbetstider och schemaupplägg, att något barn vill göra en specifik aktivitet just då en av pedagogerna ska iväg eller redan är på rast. Aspekten av personalbrist synliggörs parallellt i sekvensen, då Margareta betonar att det inte alltid finns en tillgänglig pedagog så att en enkel önskan från ett barn kan uppfyllas.

Att säga Nej kan bero på olika orsaker. Nästkommande sekvens lyfter dilemmat med barngruppens storlek kontra barns inflytande:

Maria: Det ser man ju bara idag nu när vi är några sjuka och har mindre barn och de lekte där inne nu. De delar upp sig och det är tre där, tre där, tre där [visar tre olika ställen i luften]. Alltså när vi är arton stycken så spelar det ju ingen roll om de delar upp sig så är de ändå kanske sex stycken och det är för många i en lek. I alla fall inne. [tittar på Margareta]

Margareta: Ja det är det.

Maria: Ute kanske man kan vara fler i en sådan lek men inne är det svårt att leka sex stycken i en lek.

Margareta: Det skulle ju inte hjälpa om vi är fler pedagoger.

Maria: Nej, det gör det inte där.

I denna sekvens samtalas det kring möjligheterna och hindrena kring barngruppens storlek och lokalens begränsningar gentemot den fria leken. Det synliggörs en problematisering angående den fria leken inomhus gentemot utomhus i förhållande till antal barn. Maria framhåller att kvaliteten på leken inomhus lätt bli försämrade om hela

barngruppen är på plats samtidigt. Hon konstaterar däremot i sitt yttrande att utomhusmiljön är en kontext där det finns större möjligheter till att samspela fler i en och samma leksituation, men inomhus kan de stora barngrupperna skapa problem gentemot samspelet barnen emellan. Samtalet signalerar att inomhus sker samspel lättare bland färre individer och då kan det uppstå en problematik om barngruppen är för stor. Implicit framhåller sekvensen att det är för litet utrymme inomhus, det finns inte plats att dela upp sig i små grupper om alla barnen är på förskolan samtidigt. Däremot utomhus finns inte de begränsningarna på samma sätt. Margareta lyfter dilemmat med antal pedagoger i jämförelse med antal barn. De är båda eniga om att de är lagom många i personallaget men barngrupperna är för stora i förhållande till lokalerna.

Ylva resonerar kring hindren med barns inflytande men har beslutat sig för att istället fokusera på möjligheterna:

Ylva: Jag försöker att inte se hinder, utan att se möjligheter istället. [ler] Det som är möjligt att göra det kan man ju bara göra. Det beror på vad det är för någonting, fast jag har inte upplevt att vi haft några hinder. [skrattar] Jag tänker att vi har möjligheter istället.

Ylva framhåller att hon föredrar att se allt som möjligt. Det som faktiskt går att genomföra ska inte undvikas. I sådana sammanhang betonar hon att pedagogen ska bemöta barnets åsikt och initiativ och genomföra det som går. Då Ylva berättar att hon inte upplevt några hinder på deras avdelning skrattar hon, vilket kan kopplas samman med hennes kommande utsaga, att hon fokuserar på möjligheter istället för hinder. Det yttrandet förmedlar att Ylva troligtvis inte är den lata och bekväma pedagogen, utan att hon istället ser till vad som är möjligt och inte vad som är besvärligt och bemöta barnen så gott det går.

Margareta och Maria lyfter till sist dilemmat med att pedagoger kan resonera olika och brista i sitt samspel med varandra. I samtalen synliggörs samspel och kommunikation som högt rankade verktyg för att kunna arbeta med barns inflytande, både för barnen och för pedagogernas skull:

Margareta: Och då vi hämmas av att kanske...att vi är olika [pekar på sig själv och Maria]. Att jag tänker liksom, kan jag låta det här nu för jag vet ju det kommer inte hon uppskatta, särskilt inte om jag går hem mitt i.

Maria: Men då är det ju viktigt att vi pratar med varandra [ler].

Margareta: Visst, det är det ju. Men att en sådan sak kan ju hämma barn också och då säger jag, jag skulle ha sagt Ja, men jag säger Nej på grund av dig [pekar på Maria].

Maria: Mm [förstående]. Visst, så kan det vara. Men just det, det är ju jätteviktigt att prata med varandra så att man inte bara tänker så "Nu kan jag inte göra detta för då blir hon arg och tycker det är jättejobbigt". Och det är ju det man måste lära barnen också, att prata med varandra. Ska du ha inflytande, "jaa, men vad tycker dina kompisar om det?" och att man lär dem att prata och samarbeta.

Maria och Margareta samtalar kring problematiken och oenigheten i pedagogers förhållningssätt som hämningar för inflytandet. Sekvensen framhåller de negativa konsekvenserna om två kollegor inte har kommit överens om hur de ska förhålla sig till olika situationer. Det blir då brister i samspelet mellan dem och även samspelet i bemötandet med barnen. Implicit signalerar samtalet att pedagogerna är de som lägger grunden för hur arbetet med barns inflytande kommer att fungera. I utdraget ovan framgår det att om två arbetskamrater inte pratar med varandra kan det uppstå tvister och irritationer dem emellan. Margareta belyser problematiken med att besvara barnet med ett Nej fast de kunde fått ett Ja, eller tvärtom, på grund av att pedagogerna inte är eniga i sitt förhållningssätt. Maria ställer paralleller mot varandra att pedagogerna måste samtala sinsemellan men att de även har i uppgift att lära barnen att samspråka med varandra. Hon framhåller att det är i samtalet som inflytande sker och det genom att barnen språkar med varandra och kommer överens om hur och vad som ska ske.

Utifrån det Maria förklarar framställs samtalet och samspelet mellan pedagogerna som viktigt, för annars går det inte i lås. Margareta uttrycker detsamma genom att bejaka det Maria påtalar men upprepar ändå dilemmat med att ha en stark respekt för varandra, då besluten som fattas kan grunda sig på vad den ena pedagogen tror att den andra vill. Hennes utsaga framhåller att inflytandet blir ännu mer hämmat, för då är det bara en som bestämmer vad som ska ske. Om nu en pedagog inte vågar säga Ja till ett barn, det vill säga inte låta barnet bestämma, och istället säger Nej för att en tredje person skulle sagt så, får inte den första pedagogen något inflytande heller. Utifrån det som Margareta beskriver kan samspelet mellan alla parter framställas som lidande och bestämmanderätten som monopol.

5. Diskussion och slutsats

Utifrån de fyra teman som finns med under avsnittet *Resultat och analys* har det skapats två nya teman; "Samspelet mellan barn och pedagog och dess konsekvenser" och "Barns möjlighet till inflytande i förskolan". I dessa två teman tas det mest relevanta från resultatet och dess analyser upp och diskuteras i förhållande till tidigare forskning och genomsyras av den teoretiska utgångspunkten, det vill säga det sociokulturella perspektivet. Till en början följer en diskussion kring valet av metod för insamling av empiri.

5.1 Metoddiskussion

Den metod som har använts i denna studie för att samla in empiri är en enskild fokuserad intervju och två fokusgrupper. I en fokusgrupp är syftet att deltagarna ska samtala med varandra och dela med sig av varandras åsikter och erfarenheter inom ett specifikt ämne. Det som kan bli problematiskt är om någon eller några i gruppen sitter tysta och inte delger några åsikter (Dahlin-Ivanoff, 2011). Det som sägs har betydelse för resultatet och om då någon eller några sitter tysta får resultaten möjligen en försämrad kvalitet. Å andra sidan om de övriga har ett aktivt samtal kan kvaliteten bli bra ändå. I de fokusgrupper som genomförts i denna studie deltog det endast två i den första och tre i den andra. Dahlin-Ivanoff (2011) menar att det ultimata antalet respondenter i en fokusgrupp är sex till tolv personer. Sett utifrån den aspekten blev fokusgrupperna i denna studie en aningen tunna, å andra sidan har det som sagt varit till tillräcklig hjälp för att få fram ett rikligt resultat i detta avseende. Den enskilda fokuserade intervjun kan också bli lidande om deltagaren inte talar. Å andra sidan är det sällsynt då personen sitter ensam. Han eller hon blir då tvungen att prata.

Det som dessutom kan vara en avgörande faktor för resultatet är samtalsledarens delaktighet. Dess kön, etniska bakgrund och personlighet kan få betydelse för vad respondenterna väljer att samtala om eller inte samtala om (Bryman, 2011). I denna studie var samtalsledaren, det vill säga jag själv, känd för respondenterna. Å ena sidan kan detta ge negativa konsekvenser då de inte riktigt vågar uttrycka det som de innerst inne tycker och tänker, å andra sidan kan det även vara en lättnad då de istället vågar vara helt och fullt ärliga och det inte finns några förutfattade meningar om varandra.

Efter att de två fokusgrupperna avslutats sa förskollärarna att de tyckte det var nyttigt och givande att samtala kring ämnet på detta sätt. De ansåg att det är viktigt att

hålla ämnet igång genom att samtala och diskutera med varandra och dela med sig av varandras erfarenheter. Sett utifrån pedagogernas perspektiv var detta upplägg givande och utvecklande för dem.

5.2 Samspelet mellan barn och pedagog och dess konsekvenser

Denna studie syftar till att undersöka hur förskollärare resonerar kring arbetet med barns inflytande. Resultatet i studien åskådliggör bland annat ett flertal positiva konsekvenser som kan uppkomma i arbetet med barn och deras inflytande i förskolan, om pedagog och barn samspekar med varandra. För det första är det glädjen som barnen framställer när de får göra något som de tycker om och som de har fått vara med och bestämt över, antingen direkt eller indirekt. Om arbetet kring barns inflytande på förskolan har detta upplägg menar Elvstrand (2009) att även lärandet kommer att ske naturligt. Å ena sidan menar Ribeaus (2014) att det är viktigt för barnen att de får vara och påverka sin situation på förskolan, å andra sidan menar hon även att det i grunden är pedagogerna som bestämmer över barnens inflytande. Utifrån analys efter tidigare nämnd aktionsforskning finns det en risk att samspelet mellan barn och pedagog uteblir om pedagogerna är allt för styrande. Mer om det längre fram i denna diskussion.

Resultatet framhåller en föreställning om att vissa barn har insett att det är pedagogerna som bestämmer över verksamheten och över vem som får göra vad och när. Dock framgår det även att en del barn missförstått vem eller vilka som bestämmer. Det verkar inte som om de har förstått att vissa saker har pedagogerna bestämt att barnen ska få ha inflytande över. Å ena sidan är det sant, att pedagogen är den bestämmande aktören i förskolan som även Engdahl (2014) hävdar, å andra sidan är det viktigt utifrån Arnér (2006) att pedagogerna i sådana situationer tänker över sitt arbetssätt hur de kan förmedla till barnen att de har möjlighet att bestämma själva i vissa avseenden. Förskollärarna i studien har samtalat sig fram till samma slutsats, att pedagoger har en viktig roll att genom kommunikation göra barnen medvetna om att de har inflytande och att de inte enbart är de vuxna som bestämmer.

För att koppla samma med ovanstående stycke är det så att pedagogen är den som bestämmer inom vilka gränser inflytandet ska ske. Emilsson (2007) lyfter problematiken med att vara en pedagog med strikt planering och att vara en pedagog med en "öppen" planering. Är pedagogen inriktad på att enbart göra det som han eller hon har bestämt blir inflytandet begränsat. Denna studies resultat visar att en pedagog

ändå borde ha lite förberett så att inte barnen agerar helt fritt. Barnen ska få ha inflytande utifrån ett så kallat "smörgåsbord" med olika alternativ och möjligheter. Denna aspekt kan kopplas samman med Westlunds (2011) rekommendationer för arbetet med barns inflytande. Just att ge barnen bestämmanderätt utifrån olika alternativ är det som hon föreslår som ett arbetssätt. Hon menar även att en del i det hela är att lära barnen att samtala och samspela med varandra så att ingen känner sig överkörd och den slutsatsen synliggörs även i förskollärarnas samtal med varandra. En fråga att ställa i detta sammanhang är varför barnen ska få välja utifrån redan bestämda alternativ, när resultatet i studien visar att det är glittret i ögonen hos barnen som de vill komma åt. Varför får inte barnen välja helt fritt? Betyder det att pedagoger undermedvetet bär på ett kontrollbehov? Å ena sidan finns det inte möjlighet för barnen att göra precis hur de vill, det finns begränsningar på vad som över huvud taget går att göra. Å andra sidan kan pedagogerna ändå få fram glittret i ögonen om smörgåsbordet är "dukat" med sådant som de vet att barnen tycker om.

En intention med barns inflytande enligt det som framkommit ur resultatet är att bidra till ett samhälle med demokratiska medborgare. Förskolan ska enligt Sheridan och Pramling Samuelsson (2001) vara en plats där barnen blir respekterade. Denna aspekt visas även i resultatet då en av förskollärarna anser att det är huvudmålet med barns inflytande, just att de ska få känna sig respekterade för den de är och på så vis styrkas i sin självkänsla och sitt självförtroende. Ekström (2006) har synliggjort att omsorgen går före demokrati på vissa förskolor. Omsorgen enligt honom är då pedagogerna lär barnen att ha empati och att samspela med mera. Dessa delar som han kopplar till omsorg är just det som förskollärarna i denna studie kopplar samman med demokrati. Det finns således olika sätt att se på de olika begreppen. Det är däremot upp till pedagogerna på förskolan att se till att barnen lär sig dessa saker och upplever respekt, eftersom de har det yttersta huvudansvaret, som tidigare nämnts. Å ena sidan kan det anses som en lätt uppgift, å andra sidan sett utifrån dagens stora barngrupper kan det blir mer avancerat. För att uppnå denna vision krävs således en pedagog som lyssnar. Flera tidigare studier tar upp samma aspekt (Emilsson, 2007; Engdahl, 2014; Pramling Samuelsson & Sheridan, 2003; Ribeaus, 2014; Westlund, 2011). Då dessa studier har konstaterat att en lyssnande pedagog är avgörande för att bygga en verksamhet utefter barnens intressen och även denna studies resultat visar detsamma. Det räcker däremot inte att enbart lyssna på barnen. På det viset får de inte reda på att deras åsikter gör skillnad och att de

som individer är viktiga. Ett samspel mellan barn och pedagog och även barn och barn är betydelsefullt för att synliggöra detta för dem. Studien uppvisar ett verbalt förhållningssätt där pedagogen uppmuntrar och lyfter barnet genom samtal och kommunikation.

Samtalet är även ett verktyg för att nå barnets perspektiv och en hjälp för pedagogerna att kunna utgå från barnens perspektiv då de utformar verksamheten (Ribeaus, 2014). Studien pekar mot att om pedagogerna skapar aktiviteter inom ett ämne som de synliggjort att barnen är intresserade av blir barnen både aktiva och glada, som nämndes i början av denna diskussion. För att kunna arbeta på detta sätt är det viktigt som pedagog att inta ett relationellt perspektiv (Arnér, 2006), att se till omgivningen, att se med barnens ögon, ta till sig det som syns och sägs och forma verksamheten utefter det. En sekvens i resultatet visar på just detta; hur glada och aktiva barnen kan bli när pedagogerna fångar upp deras intressen och gör ett temaprojekt av det.

5.3 Barns möjlighet till inflytande i förskolan

Allt det som nämnts under ovanstående rubrik låter väl enkelt? Lyssna, ta in och agera så blir barnen glada, de lär sig mera, de får ett starkt självförtroende, de känner sig respekterade och blir demokratiska personer. Färdigt! Är det så smidigt? Nej, det finns ett flertal hinder i förskolans verksamhet som gör att detta arbetssätt inte flyter på så bra som pedagogerna önskar. Det hindret som visat sig störst i resultatet är de stora barngrupperna, som även nämnts kort tidigare i diskussionen. Det är för många barn i förhållande till pedagoger. Forskningen framhåller att barngruppen kan med fördel delas in i mindre grupper, för att på så vis underlätta samtal och samspel mellan både barn och pedagog och mellan barnen själva (Turnšek, 2007; Westlund, 2011). Å ena sidan fungerar det bra då det oftast är tre till fyra pedagoger i ett arbetslag, men å andra sidan om barngruppen är alldeles för stor blir inte de mindre grupperna särskilt små heller. Rutinsituationer och arbetstider kan följaktligen också vara ett markant hinder för barns inflytande (Ekström, 2006; Arnér, 2006). I resultatet synliggörs just matsituationen som det största rutinproblemet. Å ena sidan måste barnen ha mat och äta vid samma tidpunkt, för annars måste det finnas mat tillgänglig under hela dagen om barnen ska äta på olika tider. Å andra sidan skapar detta avbrott i barnens lek och aktiviteter, då de måste avsluta och sätta sig vid matbordet.

Det bristande samspelet mellan kollegor kan vara ett stort hinder för barns inflytande. Resultatet visar att å ena sidan kan en pedagog säga Nej till ett barn för att denne vet att kollegan skulle misstycka om barnet fick ett Ja. Å andra sidan kan barnet få ett nekande svar eftersom pedagogen som barnet frågar just ska gå hem och vill därför inte lova något utan kollegans tillåtelse. Dessa aspekter lyfter förskollärarnas i deras samtal med varandra men även Arnér (2006) problematiserar detta sätt att agera. Hon menar att det krävs en enhetlighet i arbetslaget om arbetet med barns inflytande ska fungera på bästa sätt. Å ena sidan skulle barnen få tydliga och samma svar från alla pedagogerna, vem de än frågar och på så vis vara trygga i vad som gäller, å andra sidan skulle det även förhindra irritationer och osämja pedagogerna emellan. Utifrån dessa aspekter och synsätt är det av vikt att pedagogerna pratar med varandra och detta lyfts även i en av resultatets sekvenser.

Problematik kan uppstå mellan pedagoger som bär på olika mycket erfarenhet och olika mycket utbildning (Turnšek, 2007). Å ena sidan kan vissa pedagoger som arbetat inom förskolans verksamhet under en lång tid ha lättare att förhålla sig till barns önskemål och initiativ eller tvärtom, å andra sidan kan det vara så att en nyexaminerad förskollärare har lättare att arbeta med barns inflytande med ny och färsk kunskap i ryggen. Däremot har det framkommit från pedagogers uttalanden i andra sammanhang att praktik och teori inte alltid går hand i hand, då verkligheten ser annorlunda ut än i böckerna. Sådana här olika nivåer på kunskap och erfarenhet kan till exempel vara bidragande orsaker till ett bristande inflytande i förskolan.

Då det finns ett flertal hinder som gör arbetet med barns inflytande problematiskt att genomföra finns det ett förhållningssätt som kan underlätta för pedagogerna. I resultatet lyfts detta sätt att tänka, som handlar om att fokusera på möjligheterna istället för hinderna. Ribeaus (2014) menar att barns delaktighet i förskolan inte kommer att fungera om pedagoger enbart ser svårigheter och problem. Studiens resultat pekar på att allt som är möjligt att genomföra, ska genomföras. Utifrån den aspekten visar Westlund (2011) på en problematik som kan förekomma, nämligen orättvisan. Det ett barn vill är möjligen lättare att genomföra än det som ett annat barn önskar. Vissa barn kanske till och med inte har potential att genomföra vissa aktiviteter av olika orsaker och de kan på så vis uppleva orättvisa. Detta dilemma kan sammanföras med en del i det som resultatet visar, nämligen att uppmuntra barnen att prata med varandra. Å ena sidan om de pratar med varandra får de upp ögonen för vad de andra tycker och de kan

samarbeta och komma överrens om en lösning, så att alla blir nöjda. Å andra sidan är det dessvärre barn detta handlar om och det är en ganska så svår uppgift att få alla nöjda, med alla de olika önskemål och intressen som finns. Denna problematik har stora likheter med att bli en demokratisk individ. Studien visar att det även handlar om att förstå att ett barn inte alltid kan ha inflytande, utan ibland är det någon annans tur att bestämma. Westlund (2011) ser det som en viktig del i arbetet med barns inflytande att vara en pedagog som stimulerar barnen till att ha en kommunikation mellan sig, för att på så vis förstå varandra. En sekvens i resultatet visar däremot att inflytandet kan fungera som en löpeld. Kommer ett barn med ett förslag är det oftast fler som tycker det är roligt. Ser de övriga barnen då att de andra har roligt vill de också vara med och förhoppningsvis är i slutet alla barnen aktiva och har roligt. Det kan dock förekomma det som nämndes tidigare utifrån Westlund, (2011), att vissa barn inte har möjlighet att delta av olika faktorer.

5.4 Sammanfattade slutsatser

Till sist följer en sammanfattning av studiens slutsatser kopplat till studiens forskningsfråga, som lyder: Hur resonerar förskollärare kring hur de arbetar med barns inflytande i förskolan?

Sammanfattningsvis, sett ur ett övergripande perspektiv, samtalar och resonerar förskollärarna på ett sätt som utmanar dem själva och varandra och som synliggör hur de resonerar kring ämnet. Det märks att hela förskolans personal i stort sätt har likadana föreställningar och antaganden kring arbetet med barns inflytande. Samtalen mellan de deltagande förskollärarna visar sig ha bidragit till tankeställare, utmaning och kunskapsutveckling för dem. Då förskollärarna kom från olika avdelningar med olika åldrar på barn så delade de med sig av sina personliga erfarenheter och styrkte därför varandra med tips och idéer. Allt de som sagts i den enskilda fokuserade intervjun och i de två fokusgrupperna går även att återfinna i tidigare forskning, vilket visar en överensstämmelse med den utvalda förskolan för denna studie och tidigare undersökta förskolor.

Generellt har resonemangen hos den enskilda fokuserade intervjun och samtalen lett fram till ett resultat som pekar på att ansvaret ligger hos pedagogen om barnen får inflytande eller inte. Det är pedagogen som måste bemöta barnen i deras situation, fånga upp vad de är intresserade av, lyssna på dem och fokusera på det som är möjligt istället

för det som är svårt och avancerat. Vad som däremot förskollärarna samtalade mest om och återkom till med jämna mellanrum var hinderna för arbetet med barns inflytande. Dessa hinder; stora barngrupper, rutiner och arbetstider, kan de dessvärre inte göra något åt, i alla fall inte vad som framgick i deras resonemang, utan istället göra så gott de kan utifrån de möjligheter som finns. De framhåller i samtalen att de ibland blir tvungna att vika i sitt förhållningssätt och neka barnets önskemål, då en organisatorisk faktor sätter stopp. En utmaning och en lärdom för de förskollärare som deltog i denna studie och även till de pedagoger som tar del av den, är att inta ett förhållningssätt där fokus ligger på möjligheter istället för problem. Även om det finns en mängd omständigheter som gör arbetet med barns inflytande svårhanterbart kan det då hjälpa att istället se till vad som faktiskt är möjligt att genomföra. Slutsatsen som förskollärarnas resonemang leder fram till är alltså att det finns ett flertal hinder för barns inflytande men det är upp till pedagogerna hur de förhåller sig till dessa och vidare hur arbetet med inflytandet konstrueras. Implicit är samspelet mellan pedagogerna den mest avgörande faktorn.

5.5 Vidare forskningsområden

Riktlinjerna för både förskola och skola talar för demokrati och inflytande och pedagogerna som har i ansvar att förverkliga det upplever ett flertal hinder. Det skapas då problem som kan göra det omöjligt att nå de utsatta riktlinjerna. Finns det inget att göra för att ta bort eller förminska hinderna? Det som ur ett samhälligt perspektiv behövs för att minska barngrupperna är fler förskolor. Det är inte det smidigaste att bygga en ny förskola, utan det krävs framför allt pengar. Kan istället rutinsituationer och arbetstider förändras så arbetet med barns inflytande fungerar bättre? I så fall, på vilket sätt? Detta är frågor som kan tas vidare till vidare forskning för att förhoppningsvis kunna göra arbetet med barns inflytande mer greppbart

6. Referenser

- Arnér, Elisabeth (2006). *Barns inflytande i förskolan – problem eller möjlighet för de vuxna?* Lic. Örebro universitet.
- Bjørndal, Cato (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning.* Stockholm: Liber.
- Bryman, Alan. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder.* 2 uppl. Stockholm: Liber
- Dahlin-Ivanoff, Synneve (2011) Fokusgruppsdiskussioner. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder.* Stockholm: Liber. (s.71-82)
- Ekström, Kennet (2006). *Förskolans pedagogiska praktik – Ett verksamhetsperspektiv.* Diss. Print & Media, Umeå universitet.
- Elvstrand, Helen (2009). *Delaktighet i skolans vardagsarbete.* Diss. Linköpings universitet.
- Emilsson, Anette (2007). Young children's Influence in Preschool. I *International Journal of Early Childhood*, Vol. 39, No. 1. pp. 11 – 38.
- Engdahl, Karin (2014). *En pedagogisk miljö för barns möten, delaktighet och inflytande.* Diss. Umeå Universitet.
- Ericson, Claes (2002). *Från guidad visning till shopping och förströdd tillägnelse. Moderniserade villkor för ungdomars musikaliska lärande.* (Studies in Music and Music Education no 4). Diss. Malmö: Malmö Academy of Music, Lund University.
- Läraryrket. (2004). *Lärarens handbok.* Stockholm: Författaren.
- Males, Dubravka; Kusevic, Barbara; Siranovic, Ana: Child participation in family-school cooperation - In: *CEPS Journal* 4 (2014) 1, S. 121-136 - URN: urn:nbn:de:0111-opus 89066
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2003). Delaktighet som värdering och pedagogik. I *Pedagogisk Forskning i Sverige* 2003 årg 8 nr. 1-2, sid. 70-84.

Ribeaus, Katarina (2014). *Demokratiuppdrag i förskolan*. Diss. Universitetstryckeriet, Karlstad 2014.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Sheridan, Sonja och Pramling Samuelsson, Ingrid (2001). Children's Conceptions of Participation and Influence in Pre-school: a perspective on pedagogical quality. I *Contemporary Issues in Early Childhood*, Vol. 2, No. 2, 2001. pp. 169 – 194.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*, Reviderad 2010. Skolverket: Fritzes.

Säljö, Roger (2011). L.S. Vygotskij – forskare, pedagog och visionär. I A. Forssell (2011) *Boken om Pedagogerna* (Red.): Liber. (s.153-177)

Tholander, Michael; Thunqvist, Cekaite (2009) Konversationsanalys. I A. Fejes & R. Thornberg. (Red.) (2009) *Handbok i kvalitativ analys*: Liber. (s.154-177)

Turnšek, Nada. (2007) Children's Participation in Decision Making in Slovene Kindergartens. I *Citizenship Education in Society*. London: CiCe, pp 147 – 158.

Westlund, Kristina (2011). Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande. Lic. Malmö högskola. Holmbergs, Malmö.

Williams, Pia; Sheridan, Sonja; Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Barns samlärande - en forskningsöversikt*. Skolverket. Lenanders Tryckeri AB, Kalmar.

Internetkällor

<http://www.skolverket.se/press/pressmeddelanden/2014/fler-barn-an-nagonsin-i-forskolan-1.216379> (2014-11-12)

<http://www.lararnasnyheter.se/forskolan/2013/02/20/fragan-ar-inte-utan-hur> (2014 11-13)

Bilaga 1

Fokusgrupp – intervjufrågor

1. Vad betyder *barns inflytande* för er?

- Varför är det viktigt med barns inflytande?
- Hur långt bör inflytande sträckas?
- Ge exempel på områden i verksamheten där barn inte bör ha inflytande.
- Ge exempel på områden i verksamheten där det inte är något problem att barnen har inflytande.
- Vad är positivt med barns inflytande?
- Vad är negativt med barns inflytande?

2. Hur arbetar ni med *barns inflytande* på er förskola?

- Hur fångar ni upp barnens åsikter och intressen?
- Får barnen inflytande genom att själva bestämma eller genom valmöjligheter som ni förutbestämt? Något annat sätt? Varför/varför inte?
- Berätta om ett tillfälle som fungerat bra?
- Berätta om ett tillfälle som fungerat mindre bra?
- Hur hanterar ni barnens egna initiativ?

3. Vilka hinder finns för *barns inflytande* på er förskola?

- På vilket sätt kan barnantalet hindra inflytandet?
- På vilket sätt kan personalantalet hindra inflytandet?
- På vilket sätt kan rutiner och verksamhetens upplägg hindra inflytandet?

4. Vad är era visioner med *barns inflytande*?

- Vilka områden skulle ni vilja att barnen har ansvar över, som de inte har idag? Varför?
- Vad kan hjälpa er att utveckla arbetet med barns inflytande, som ni inte har nu?
- Hur skulle ni generellt vilja utveckla arbetet med barns inflytande?

HEJ DÄR!

Nu är jag mitt uppe i mitt examensarbete och skulle vilja ha hjälp av er!

Jag ska genomföra två gruppintervjuer med två **förskollärare** från varje avdelning, vid två olika tillfällen.

Vid första intervjun träffar jag fyra förskollärare, vid det andra tillfället de andra fyra.

Ämnet är **barns inflytande**. Gruppintervjun tar mellan 45 min – 1 h och innefattar diskussioner kring ett par frågor, som ni får veta först då.

Förslag på träfftid:

Måndag 24/11 kl.10-11

Tisdag 25/11 kl.10-11

Måndag 1/12 kl.10-11

Tisdag 2/12 kl.10-11

Behöver svar senast fredag 21/11

Hoppas att ni vill offra tid för att hjälpa mig!

Varma hälsningar /"VFU-Karolina" ☺

Karolina Edvinsson

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se